

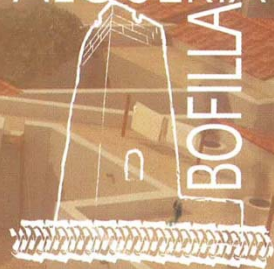
Jaciment arqueològic

ALQUERIA I TORRE DE BOFILLA

Bétera

ALQUERIA

BOFILLA

Bétera
Arxius de savina

L'ALQUERIA ISLÀMICA DE BOFILLA s. XI-XIV

Les excavacions arqueològiques dutes a terme fins ara, han tret a la llum una xicoteta part de l'antiga alqueria que supera les 2 hectàrees d'extensió. Malgrat esta circumstància, podem distingir dos grans blocs, el defensiu i el d'hàbitat. El primer està integrat per la torre, l'albacar i les barreres. L'albacar es localitza entorn a la torre, i les barreres protegien i delimitaven el segon bloc d'estructures documentades, l'hàbitat: les cases, carrers, places, pous, banys, etc.

Quant a la cronologia del jaciment, sembla ser que s'inicia al segle XI, en el període d'esplendor de la taifa de València, formaria part del circuit de torres que circumval·len i protegien la ciutat de València. A mitjan segle XIV l'alqueria és abandonada. Els seus pobladors són traslladats a Bétera, integrant-se en l'aljama existent. En 1609, amb l'expulsió dels moriscs valencians, Bétera veurà molt minvada la seua població.

Itinerari.

1. L'alqueria islàmica de Bofilla.
2. L'hàbitat.
3. La casa 13.
4. Els banys.
5. La torre.

L'HÀBITAT

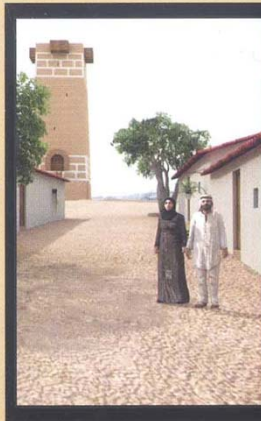

Les cases de Bofilla eren majoritàriament de planta rectangular, i apareixien agrupades formant illes de cases. Durant el procés d'excavació van ser delimitades 46 cases (7 illes). La superfície d'aquestes varia moltíssim, entre els 128 m² i els 342 m², el que dóna una mitjana de 265 m².

Les cases presenten tres parts clarament diferenciades: en primer lloc, **les estances principals**, normalment dues habitacions que tenien sovint la mateixa longitud, però no la mateixa amplària, oscil·lant tant entre els 7,5-9 m de llarg i els 3,20-4,30 m. En una de les habitacions principals es trobava, en moltes ocasions, un *tannûr* o forn de terra per tal de cuinar; mentre que l'altra s'associaria amb el descans i, tal vegada, amb el treball.

Les habitacions secundàries se situaven generalment en alguns dels costats restants, i la planta acostumava a ser també rectangular. Funcionalment, van poder dedicar-se també a llocs de treball, dipòsit de collites o productes de la seua labor artesanal o la seua activitat ramadera.

Finalment, hi havia **el pati** que articulava la comunicació entre totes les cambres. El sòl era de terra, representava l'element essencial de la casa, des d'ell s'accedia a les diferents parts de l'habitatge i a ell s'obrien quasi totes les habitacions.

▲ Planta de la casa 13

▲ Recreació del carrer dels Banyes de l'alqueria de Bofilla

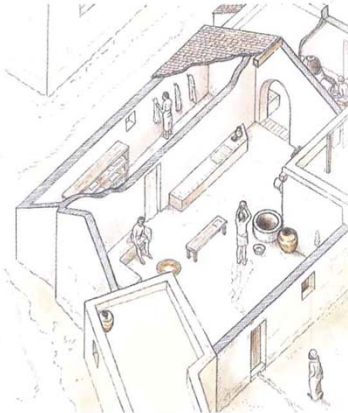
ELS BANYS

Les instal·lacions dels banys de Bofilla, encara que compliren la funció del típic *hammam*, no van utilitzar el mateix sistema de calefacció dels tradicionals banys musulmans, ja que manca l'hipocaust.

en un edifici de grans dimensions i aïllat de la resta de construccions. Aproximadament, ocupava una extensió de 1.150 m² encara que només han pogut documentar-se 750 m² pel de la seua part septentrional. D'aquests, 500 estaven construïts i 250 m² corresponen a l'espai ocupat pel seu pati interior.

Després de creuar el llindar d'entrada i eixida als banys, s'accedia a una habitació que conduïa a un gran pati, a partir del qual s'articulaven els serveis i dependències sanitàries. Des del pati, travessant una nova porta situada a l'oest, s'ingressava en les dependències dels banys pròpiament dits, a través d'una primera habitació, amb pou i bancs adossats a la paret, que conformava **la sala d'estar o freda**.

A continuació, en direcció nord i de forma transversal a l'anterior, es localitzava un nou habitacle, també amb bancs adossats i un forn, associat, era **la sala temperada**. Seguint el recorregut, a continuació, existien dues noves habitacions comunicades entre si, que formaven la **sala calenta**, destacant que la primera d'elles disposava de tres forns i bancs adossats. La presència d'altres dependències secundàries, algunes amb bancs adossats, poden relacionar-se amb activitats o serveis complementaris.

LA TORRE DE L'ALQUERIA

Juntament amb l'albacar, formava l'últim reducte de defensa de l'alqueria. L'excavació arqueològica de l'interior ha permès datar-la en la segona meitat del segle XII, coincidint amb el període cronològic que denominem almohade. Conserva la seua altura original de 20 tàpies, aproximadament 17 m. La base és quadrada, de 6 m de costat, i la seua construcció de tàpia, va decreixent en grossor a mesura que es va elevat (de 1,40 m. en la base a 0,30 m. en el punt més alt).

L'interior la torre tenia tres plantes o forjats, construïdes en fusta, i que ara s'han reconstruït com l'original. L'últim forjat, el del terrat, estava coronat per un mur corregut amb quatre obertures o passos centrats en cada costat, que donaven accés a sengles "cadalsos" o balcons de fusta. Al nivell dels llindars, és a dir, a 2 metres del sòl de la terrassa, hi havia una plataforma de fusta que recorria interiorment els quatre costats de la torre. La seua funció era d'observació i vigilància. Des d'ella, i mitjançant senyals de fum (durant el dia) i fogueres (durant la nit), s'establí la comunicació amb altres torres, castells i alqueries. La porta d'accés a la torre estava en el costat N i a certa altura, en l'actualitat es pot observar part de l'arc adovellat que feia de llinda.

La torre de Bofilla està construïda amb la tècnica d'encaixonat de tàpia (*tâbiya lûh* en àrab), una base de filades o cossos de tapions superposats, preses amb morter de calç, pedres i graves de diferent grandària, arena, i fins i tot travessers de fusta interns per ligar el conjunt. Destaca un peculiar ornament, present en altres torres i muralles de l'època (s. XII), consistent en una espècie de fals especejament de carreus, que servien també per a dissimular la unió de les tàpies o encofrats.

AJUNTAMENT DE BÉTERA

Per a concertar visites organitzades:

AJUNTAMENT DE BÉTERA, C./ José Gascón Siera, 9
Tlf. 961 600 351 • www.betera-ayto.com

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE ADMINISTRACIONES
PÚBLICAS

GENERALITAT VALENCIANA

CONSELLERIA DE CULTURA I ESPORT

Direcció General de Patrimoni Cultural Valencià

Promou/Edita: Ajuntament de Bétera • Col·labora: Ministerio de Administraciones
Públicas PLAN_E / Conselleria de Cultura i Esports